

6 februari 2018

Advies bij de conceptnota voor nieuwe regelgeving van de heer Bart Caron betreffende een bovenlokaal cultuurdecreet

Zoals voorzien in het decreet van 18 november 2016 houdende de vernieuwde taakstelling en gewijzigde financiering van de provincies worden de culturele bevoegdheden van de provincies met ingang van 1 januari 2018 overgedragen aan de Vlaamse Gemeenschap.

Van meet af aan heeft minister Gatz aangekondigd een 'warme overdracht' voor te willen staan. Een decreet betreffende de bovenlokale cultuurwerking vormt een cruciaal element in deze overdracht en moet, bij zijn inwerkingtreding in 2020, het sluitstuk van de transitieperiode vormen.

De SARC werd in het najaar van 2017 door de minister gevraagd om een informeel advies te formuleren bij de werkteksten voor het nieuwe decreet. Dit informeel advies werd op 13 november 2017 aan de minister bezorgd. Volgend op de eerste principiële goedkeuring van het voorontwerp van decreet door de Vlaamse Regering op 22 december 2017 werd de SARC verzocht zijn formeel advies uit te brengen. Het [advies](#) werd op 29 januari afgeleverd.

Op 11 januari 2018 heeft de commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media [de conceptnota voor nieuwe regelgeving betreffende een bovenlokaal cultuurdecreet](#) van Bart Caron in behandeling genomen. De commissie heeft de SARC daags nadien gevraagd een schriftelijk advies te bezorgen met zijn visie op de conceptnota.

Algemene appreciatie

De SARC apprecieert de vraag om advies van de commissie en is verheugd aldus het parlementair debat aangaande het bovenlokale cultuurbeleid en het overeenstemmende decreet mee te kunnen voeren.

De raad betreurt evenwel dat de adviesvraag van de commissie hem pas heeft bereikt nadat reeds een hele reflectie-oefening werd gevoerd op basis van de teksten van het voorontwerp van decreet en de bijhorende memorie van toelichting, en dit terwijl de conceptnota reeds op 26 oktober 2017 werd ingediend. Dit heeft ontegensprekelijk gevolgen voor de wijze waarop het advies op de conceptnota kan geformuleerd worden.

Advies

- [Kader en Schets van de huidige bovenlokale samenwerking](#)

In de twee eerste delen van de conceptnota wordt op een heldere en genuanceerde wijze een beeld geschetst van de situatie en de context, met de opportuniteiten die zich aanbieden en de hiaten en noden die om een antwoord vragen. De raad wenst in dit verband nog heel concreet aan te stippen dat hij het pleidooi voor een stimulerend beleid (cf. laatste zin van hoofdstuk 2) volledig onderschrijft.

- [Basisoptie: een intersectoraal bovenlokaal cultuurdecreet](#)

Het uitgangspunt van een decreet met twee onderdelen (bovenlokale culturele werkingen en voor intergemeentelijke samenwerkingsverbanden) ligt ongeveer in lijn met wat het voorontwerp van decreet Bovenlokale Cultuurwerking voorziet inzake de ondersteuning via projectsubsidies enerzijds en werkingssubsidies voor intergemeentelijke samenwerkingsverbanden anderzijds.

De raad merkt hier ook op dat het brede cultuurveld wordt gedefinieerd met inbegrip van het onroerend erfgoed (cf. ook verwijzingen naar de intergemeentelijke onroerend erfgoeddiensten verder in de tekst). Dit is op zich logisch en in lijn met wat ook in andere landen gebeurt.

Net zoals het voorontwerp van decreet Bovenlokale Cultuurwerking opteert de conceptnota voor een apart decreet dat bovenlokale culturele werkingen ondersteunt en dus niet voor een aanpassing van de sectorale decreten. De conceptnota hanteert daarbij eveneens een brede benadering die alle sectoren en disciplines wil omarmen. Er wordt bovendien bijzondere aandacht gevraagd voor de integratie van bovenlokale participatieprojecten. De raad onderschrijft deze visie en verwijst in dit verband ook naar zijn advies bij het voorontwerp van decreet¹. Ook de opmerking dat het decreet moet kunnen meegroeien met de ervaringen op het terrein is waardevol. Dat zou dus betekenen dat er voldoende ruimte moet zijn om, bv. via de uitvoeringsbesluiten, de implementatie van dit nieuwe instrument periodiek bij te sturen.

Er wordt verwezen naar de wenselijke betrokkenheid van gemeentelijke culturele organisaties bij de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. Het is voor de raad niet duidelijk of het om culturele organisaties van de gemeenten zelf gaat dan wel over organisaties actief binnen de gemeente. In het laatste geval vraagt de raad zich af of deze spontaan (voldoende) tot stand kunnen komen en dus of deze constellatie haalbaar is. Indien een gemengde samenstelling van deze samenwerkingsverbanden nagestreefd wordt, zou dit op een meer formele manier verankerd moet worden. In dit verband verwijst de raad naar het pleidooi in zijn advies bij het voorontwerp van decreet Bovenlokale Cultuurwerking om ook intergemeentelijke samenwerkingsverbanden met een gemengde samenstelling (dus los van enkel gemeentebesturen) toe te laten.

¹ Advies bij het voorontwerp van decreet Bovenlokale Cultuurwerking (p.1): *De uitgangspunten en de doelstelling liggen in lijn met de beoogde resultaten in het (bovenlokale) culturele veld. De raad onderschrijft het principe van de transversaliteit en gelooft dat het decreet een evenwichtig instrumentarium kan zijn voor de ondersteuning en verdere ontwikkeling van een duurzame bovenlokale cultuurwerking in Vlaanderen.*

- [Het kader van een bovenlokaal cultuurdecreet](#)

De SARC onderschrijft de stelling dat er nood is aan erkenning van de geografische diversiteit. Een bovenlokaal decreet dient inderdaad de mogelijkheid te bieden om een 'streekspecifieke' aanpak uit te werken². Tevens kan de raad zich vinden in de prioriteiten en aandachtspunten én in het pleidooi voor een transsectorale benadering voor wat betreft de ondersteuning aan de bovenlokale culturele werking en de doelgroepgerichte participatieprojecten.

Het voorstel om het landschap van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden te rationaliseren door een maximale integratie na te streven is interessant. Dit mag evenwel niet ten koste gaan van de financiering(smogelijkheden) voor de onderscheiden werkvelden, zoals bv. de erfgoedconvenants. Het is voor de raad wel niet helemaal duidelijk of de maximale integratiebeweging ook met, behalve een subsidiebonus, (eventueel structurele) subsidiëring gepaard gaat en wat desgevallend de verenigbaarheid is met de projectondersteuning die voor de bovenlokale cultuurwerking is voorzien.

- [Bovenlokale aansturing](#)

In het hoofdstuk over de bovenlokale aansturing wordt voorgesteld een nader te bepalen aantal regio's af te bakenen. Hiermee wordt de facto een geografische indeling gekoppeld aan de toepassing van het vooropgestelde bovenlokale cultuurdecreet. De conceptnota beargumenteert deze piste vanuit het subsidiariteitsprincipe volgens het welke de beoordeling en ondersteuning voor streekgerichte initiatieven bezwaarlijk vanuit de centralistische positie van de Vlaamse overheid kan opgenomen worden. De indeling in regio's zou wel op Vlaams niveau dienen te gebeuren.

Het afbakenen van regio's biedt dan wel het voordeel van een helder geografisch gedefinieerd beeld, maar het betekent eveneens dat er letterlijk en figuurlijk nieuwe grenzen worden getrokken. De indeling in regio's zal, hoe zorgvuldig ze ook gebeurt, nooit de totale complexiteit van de realiteit op het terrein kunnen vertalen. Grenzen variëren naargelang de thema's, sectoren en disciplines, maar ook op basis van de uitstraling en actieradius van diverse organisaties en actoren. Gemeenten evenals culturele organisaties vormen logische of verrassende clusters volgens een variabele geometrie. De indeling in regio's riskeert voor een groot deel die dynamiek, diversiteit en flexibiliteit te beperken. Het verhindert tevens mogelijke aantrekking van lokale en kleine partners die geografisch ver uiteen liggen. Het staat de raad voor dat spontane en/of organisch gegroeide clusters een sterker draagvlak kunnen hebben op het terrein en dat dit bovendien in lijn licht met de beoogde autonomie van de lokale besturen, in tegenstelling tot een van bovenaf bepaalde vaste indeling.

Bovendien wordt ook binnen andere beleidsdomeinen (Welzijn, Gezondheid, enz.) gewerkt met (al dan niet geformaliseerde) regionale indelingen. Er is een reëel risico op een wildgroei aan dergelijke regionale afbakeningsmodellen. Het is wenselijk om hierover beleidsdomeinoverschrijdend afstemming te voorzien, maar dit is meteen ook een bijzonder complexe oefening omdat er telkens vanuit andere noden en realiteiten wordt vertrokken.

² Advies bij het voorontwerp van decreet Bovenlokale Cultuurwerking (p.4): *De raad acht het belangrijk dat de beoordelingscommissie kennis en expertise verenigt met betrekking tot verschillende regio's, maar wijst erop dat dit zich niet noodzakelijk hoeft te vertalen in de woonplaats of afkomst van de leden. De vertrouwdheid met geografische diversiteit kan op vele manieren tot uiting komen.*

Op basis van de bovenstaande overwegingen adviseert de SARC om de regionale afbakening te schrappen. Hij gelooft in een meerwaarde bij het samenwerken zonder dat er geografische grenzen worden gesteld.

Met betrekking tot de bovenlokale culturele werkingen formuleert de nota het voorstel om per afgebakende regio een fonds (bv. onder de vorm van een vzw) op te richten dat een toegewezen budget moet beheeren en besteden. Bij deze structuur zouden de gemeenten en een aantal culturele organisaties uit de regio betrokken worden. De Vlaamse overheid zou een rol als toezichthouder opnemen zonder directe betrokkenheid in de werking.

De raad vindt dit soort gemengde structuur, waarin gemeenten en culturele actoren samenwerken, een interessante piste (cf. opmerkingen in zijn advies over gemengd samengestelde intergemeentelijke samenwerkingsverbanden³). Hij stelt zich wel vragen bij de koppeling van deze structuur aan de afgebakende regio's. Ook de betrokkenheid van de culturele actoren bij de fondsen vergt verdere reflectie. Hoe zou de 'selectie' van deze actoren kunnen verlopen opdat er een werkbare structuur ontstaat die niet te zwaar en uitgebreid wordt, maar toch voldoende divers en representatief is? Betekent dit ook dat de spelers die in deze structuur stappen geen middelen kunnen ontvangen voor hun eigen bovenlokale initiatieven?

De raad acht de suggestie dat gemeenten zelf ook middelen aan het voormelde fonds kunnen toevoegen waardevol, maar stelt zich de vraag of dat zonder specifieke incentive spontaan zal gebeuren. Het voorontwerp van decreet Bovenlokale Cultuurwerking legt een cofinanciering op voor de subsidiëring van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, wat dwingend is, maar tegelijk ook een meerjarig engagement van de gemeenten oplevert.

- [Rol van de Vlaamse overheid](#)

In dit hoofdstuk legt de nota een sterke klemtoon op de omkaderende rol van de Vlaamse overheid. Deze wordt echter enkel in de opstartfase voorzien. De raad ziet dit breder en meent dat de Vlaamse overheid betrokken moet blijven doorheen het hele proces.

Ten aanzien van de samenwerkingsverbanden wordt ook gesteld dat zij alle gemeenten uit de bedoelde regio moeten verenigen. In dit verband herhaalt de raad zijn bedenking over de wenselijkheid van een vanuit de Vlaamse overheid bepaalde regionale indeling en de verenigbaarheid met het streven naar een maximale lokale autonomie.

- [Bovenbouw: een transversaal steunpunt voor lokaal en bovenlokaal cultuurbeleid](#)

Het laatste hoofdstuk van de nota is gewijd aan een pleidooi voor een transversaal steunpunt voor lokaal en bovenlokaal cultuurbeleid. De SARC steunt deze vraag en vindt in de nota een accurate omschrijving terug van de positionering en opdrachten van een dergelijk steunpunt, in het bijzonder wat de afstemming en samenwerking met de sectorale steunpunten betreft. De raad meent dat de sectoren en het middenveld aan het roer moeten staan. De VVSG is een belangrijke partner, maar dient geen sturende rol op te nemen.

³ Advies bij het voorontwerp van decreet Bovenlokale Cultuurwerking: opmerkingen bij artikel 3, 7° (p. 2-3).

Samenvatting

De raad apprecieert de opportuniteit die hij krijgt om zijn advies te formuleren bij deze conceptnota. Hij evalueert die laatste als een interessante reflectieoefening gestoeld op een zeer degelijke situatieschets. Op basis van een goede set aan uitgangspunten en principes tekent de nota een voorstel uit met een evenwichtige invulling van het bovenlokaal cultuurwerk, waarbij zowel een projectmatige als een structurele aanpak wordt voorzien. De vooropgestelde rationalisering en integratie van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden is een interessant voorstel dat evenwel nog verdere detaillering en uitwerking vraagt om er alle consequenties van te kunnen inschatten. Een andere belangrijke vraag betreft de wenselijkheid evenals de haalbaarheid van de regionale afbakening. Ten slotte wenst de raad te onderlijnen dat hij begrijpt dat het voorliggend document een conceptnota betreft en dat er bijgevolg nog heel wat marge rest om de voorstellen die erin worden geformuleerd, te verfijnen en te verhelderen.

Namens de SARC,
Luk Verschueren, algemeen voorzitter
Gaëtan Poelman, algemeen secretaris